

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC.

NGUYỄN THỊ MAI PHƯƠNG. *Những vấn đề pháp lý về đổi mới tổ chức tổng công ty nhà nước theo mô hình công ty mẹ - công ty con*

Chuyên ngành: Luật Kinh tế

Mã số: 5.05.15

Cùng với sự phát triển của nền kinh tế thế giới, mô hình tổ chức các công ty dưới dạng tập đoàn kinh doanh, mà hình thức chủ yếu là mô hình công ty mẹ - công ty con, ngày càng trở nên phổ biến và phát triển mạnh mẽ. Mô hình công ty mẹ - công ty con đã khẳng định những ưu thế của mình so với mô hình công ty độc lập trong việc huy động các nguồn lực vật chất, lao động trong xã hội vào quá trình sản xuất kinh doanh, tạo ra sức mạnh tổng hợp từ sự liên kết vốn và sự thống nhất trong phương hướng, chiến lược phát triển giữa các công ty, khả năng dễ dàng mở rộng quy mô sản xuất và thâm nhập thị trường mới, phân tán rủi ro trong hoạt động kinh doanh...

Tại Việt Nam, cùng với việc ban hành Luật Doanh nghiệp nhà nước (2003), Luật Doanh nghiệp (2005) và các văn bản có liên quan đã tạo cơ sở pháp lý quan trọng cho sự chuyển đổi các tổng công ty nhà nước sang mô hình công ty mẹ- công ty con, cũng như hình thành những quy định pháp lý ban đầu cho sự vận hành của mô hình công ty mẹ- công ty con. Tuy nhiên, sau hơn 5 năm thực hiện chuyển đổi, việc thực hiện đã đặt ra nhiều vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu, hoàn thiện pháp luật về

vấn đề này. Do đó, việc nghiên cứu của luận án với đề tài *Những vấn đề pháp lý về đổi mới tổ chức tổng công ty nhà nước theo mô hình công ty mẹ - công ty con* góp phần thiết thực vào việc giải quyết các vấn đề pháp lý còn tồn tại về tổ chức của mô hình công ty mẹ - công ty con đang được đặt ra từ thực tiễn chuyển đổi các tổng công ty nhà nước hiện nay, đồng thời góp phần hoàn thiện pháp luật về chuyển đổi tổng công ty nhà nước sang mô hình công ty mẹ - công ty con ở nước ta.

Cho đến nay, đã có nhiều đề tài nghiên cứu đề cập tới vấn đề công ty mẹ- công ty con dưới nhiều góc độ khác nhau. Tuy nhiên, các luận án, bài viết hay chuyên khảo đó mới chỉ chủ yếu nghiên cứu các vấn đề của tổng công ty nhà nước trước khi chuyển đổi sang mô hình công ty mẹ - công ty con mà ít có công trình nghiên cứu về các vấn đề đang đặt ra từ thực tiễn chuyển đổi các công ty sang mô hình mới này. Mặt khác, cũng chưa có công trình nào đi sâu phân tích về mô hình tổ chức công ty mẹ - công ty con, nhất là tổ chức quản lý công ty trong mối quan hệ kiểm soát, chi phối của công ty mẹ đối với các công ty bị chi phối cũng như những khuôn khổ pháp lý cần thiết để điều chỉnh tổ chức và hoạt động của mô hình công ty mẹ - công ty con. Vì vậy, những nghiên cứu sâu và có hệ thống trong luận án sẽ góp phần làm rõ những vấn đề lý luận, thực tiễn, góp phần hoàn thiện cơ sở pháp lý cho việc đổi mới tổ chức các tổng công ty nhà nước theo mô hình công ty mẹ - công ty con. Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục, nội dung của luận án được chia làm

ba chương chính.

Chương một đề cập tới *những vấn đề lý luận về đổi mới tổ chức tổng công ty nhà nước theo mô hình công ty mẹ - công ty con*. Tác giả khẳng định, đây là hình thức liên kết các công ty độc lập, có tư cách pháp nhân. Mô hình này có những đặc trưng pháp lý riêng, nhưng trong đó có hai đặc trưng cơ bản nhất là: đặc trưng sở hữu đan xen về vốn giữa các công ty và đặc trưng kiểm soát chung thống nhất trong tập đoàn công ty mẹ - công ty con. Mô hình này cũng là mô hình nòng cốt về tổ chức trong tập đoàn kinh doanh. Xuất phát từ nhu cầu sản xuất, kinh doanh, phạm vi và quy mô hoạt động mà mô hình tổ chức quản lý của tập đoàn sẽ được thiết kế phù hợp nhằm bảo đảm sự điều hành linh hoạt, đem lại lợi ích tối ưu. Từ thực tiễn hoạt động của các tổng công ty nhà nước ở Việt Nam, tác giả cũng đặt ra những vấn đề pháp lý về tổ chức của các tổng công ty nhà nước cần được nghiên cứu, xem xét.

Ngoài ra, tác giả cũng đề cập tới kinh nghiệm của Trung Quốc, Liên bang Nga và của một số nước thuộc Tổ chức hợp tác phát triển kinh tế (OECD) trong việc triển khai áp dụng mô hình này trong thực tiễn. Bên cạnh nhiều ưu điểm dễ nhận thấy như: tăng khả năng huy động vốn, tăng sự liên kết dọc của các doanh nghiệp, giúp tiết kiệm chi phí về tài chính và tăng hiệu quả quản lý, giúp công ty mẹ chia sẻ trách nhiệm và giảm thiểu rủi ro kinh doanh, tận dụng ưu đãi về thuế... tác giả cũng nêu lên một số vấn đề cần lưu ý trong cấu trúc của công ty mẹ - công ty con để có tác động ngược lại như: dễ dẫn tới độc quyền, cản trở cạnh tranh và cải cách, khó kiểm soát...

Chương hai phân tích *thực trạng*

quy định pháp luật của Việt Nam và thực tiễn đổi mới các tổng công ty nhà nước theo mô hình công ty mẹ - công ty con. Qua nghiên cứu thực trạng những quy định pháp luật của Việt Nam về vấn đề này cũng như thực tiễn đổi mới các tổng công ty nhà nước theo mô hình công ty mẹ - công ty con, tác giả đặt ra một số vấn đề cần được nghiên cứu để tiếp tục hoàn thiện cơ sở pháp lý cho việc chuyển đổi như: yêu cầu về nghiên cứu sửa đổi Nghị định số 153 theo hướng sửa đổi quy trình chuyển đổi, mở rộng đối tượng áp dụng mô hình công ty mẹ - công ty con; áp dụng mô hình công ty mẹ - công ty con trong trường hợp công ty mẹ không do Nhà nước nắm giữ 100% vốn, bổ sung những nội dung mới cho pháp luật về công ty mẹ - công ty con về tổ chức, giải thể, phá sản, các giao dịch tài chính nội bộ, quy chế về người đại diện của công ty mẹ ở công ty con... Bên cạnh đó, tác giả cũng nghiên cứu việc thí điểm hình thành và phát triển tập đoàn kinh tế trên cơ sở các tổng công ty nhà nước cùng các vấn đề phát sinh từ hoạt động này như: việc giao vốn, kiểm soát sử dụng vốn, vấn đề công ty mẹ - tập đoàn kinh tế và công ty con - tổng công ty trong tập đoàn kinh tế...

Ở chương ba tác giả nêu lên *những phương hướng và kiến nghị nhằm hoàn thiện pháp luật trong quá trình tăng cường đổi mới tổ chức tổng công ty nhà nước theo mô hình công ty mẹ - công ty con*. Trên cơ sở những phương hướng chung về việc tiếp tục sắp xếp, đổi mới và nâng cao hiệu quả hoạt động của doanh nghiệp nhà nước, các tổng công ty nhà nước, Luận án xác định những nội dung cơ bản của việc tiếp tục hoàn thiện pháp luật về đổi mới tổ chức các tổng

công ty nhà nước theo mô hình công ty mẹ - công ty con như:

- Tiếp tục hoàn thiện cơ sở pháp lý cho việc chuyển đổi;

- Hoàn thiện khung pháp luật điều chỉnh tổ chức và hoạt động của mô hình công ty mẹ- công ty con nhằm tạo cơ sở pháp lý cho sự vận hành của các tổng công ty sau khi chuyển đổi;

- Hoàn thiện các quy định về cổ phần hoá các tổng công ty, công ty thành viên của tổng công ty nhằm hỗ trợ việc chuyển đổi;

- Nghiên cứu áp dụng mô hình tổ chức của công ty mẹ- công ty con vào việc xây dựng các quy định về tổ chức quản lý của các tập đoàn kinh tế;

- Nghiên cứu hoàn thiện các quy định về quản lý của Nhà nước đối với các tập đoàn kinh tế nói chung và mô hình công ty mẹ- công ty con nói riêng.

Những yêu cầu đặt ra trong giai đoạn hiện nay đối với việc hoàn thiện pháp luật về vấn đề này được tác giả chú trọng vào những nội dung như: bảo đảm việc điều chỉnh giải quyết các vấn đề phải xuất phát từ thực tiễn; bảo đảm sự tương thích với các quy định, thông lệ quốc tế nhằm đáp ứng yêu cầu hội nhập kinh tế quốc tế; bảo đảm phù hợp với việc xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và xu hướng phát triển khách quan; và bảo đảm tính thống nhất, đồng bộ của pháp luật.

Cuối cùng, tác giả đưa ra những

kiến nghị cụ thể đối với việc hoàn thiện pháp luật về đổi mới tổ chức các tổng công ty nhà nước theo mô hình công ty mẹ - công ty con, trong đó nhấn mạnh vào một số nội dung:

- Cần sửa đổi, bổ sung Nghị định số 153/2004/NĐ-CP ngày 9/8/2004 của Chính phủ về tổ chức, quản lý tổng công ty nhà nước và chuyển đổi tổng công ty nhà nước, công ty nhà nước độc lập theo mô hình công ty mẹ - công ty con;

- Hoàn thiện khung pháp lý về mô hình công ty mẹ- công ty con nhằm: bảo vệ cổ đông thiểu số trong các công ty mà công ty mẹ chiếm cổ phần đa số hoặc chi phối; kiểm soát chuyển giao tài sản giữa các công ty, giao dịch tài chính trong nội bộ tập đoàn công ty mẹ - công ty con; bảo đảm trách nhiệm của người điều hành công ty con, trong đó có người đại diện của công ty mẹ; giải quyết các vấn đề phát sinh trong việc tổ chức lại, giải thể, phá sản công ty trong tập đoàn công ty mẹ - công ty con...

Về tổ chức của tập đoàn kinh tế hình thành và phát triển trên cơ sở các tổng công ty nhà nước, Luận án đưa ra kiến nghị về tách biệt địa vị pháp lý của công ty mẹ và tập đoàn, tổ chức lại công ty con- tổng công ty, cơ cấu lại vốn trong tập đoàn kinh tế...

Luận án đã được bảo vệ thành công tại Hội đồng chấm luận án tiến sĩ cấp Nhà nước, họp tại Viện Nhà nước và Pháp luật vào cuối năm 2006.

HẢI NINH
giới thiệu